

**Arhitektūras politikas pamatnostādnes
2009. – 2015. gadam**

Satura rādītājs

Lietotie saīsinājumi	3
Ievads	4
I. Situācijas raksturojums.....	6
II. Problēmas, kuru risināšanai nepieciešams izstrādāt arhitektūras politiku.....	8
III. Arhitektūras politikas pamatprincipi	9
IV. Arhitektūras politikas mērķis un apakšmērķi	10
V. Arhitektūras politikas rezultāti.....	10
VI. Arhitektūras politikas rīcības virzieni	11
VII. Ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem	15
VIII. Pārskata sniegšanas un novērtēšanas kārtība	16

Lietotie saīsinājumi

ACE – Eiropas Arhitektu padome (Architects' Council of Europe)
ĀM- Ārlietu ministrija
BAUA – Baltijas arhitektu savienības asociācija (Baltic Architects Unions Association)
EM – Ekonomikas ministrija
ES – Eiropas Savienība
IZM – Izglītības un zinātnes ministrija
KM – Kultūras ministrija
LAM – Latvijas Arhitektūras muzejs
LAS – Latvijas Arhitektu savienība
LI – Latvijas Institūts
LLU- Latvijas Lauksaimniecības universitāte
LR – Latvijas Republika
LU- Latvijas Universitāte
LZA – Latvijas Zinātņu akadēmija
MK – Ministru kabinets
MVP – Muzeju valsts pārvalde
NVO – Nevalstiskās organizācijas
RAPLM – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
RD – Rīgas Dome
RPAB – Rīgas pilsētas galvenā arhitekta birojs
RTU – Rīgas Tehniskā universitāte
UIA – Starptautiskā Arhitektu savienība (The International Union of Architects)
UNESCO – Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācija
VKKF – Valsts Kultūrkapitāla fonds
VKPAI – Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija

Ievads

Šī dokumenta ietvaros ar jēdzienu „arhitektūra” tiek saprasta radošās industrijas nozare, kas vienlaikus ir vides veidošanas māksla nolūkā radīt telpu cilvēku fizisko, garīgo, materiālo un citu vajadzību apmierināšanai. Tā ietver apkārtējās vides izveidojuma mākslinieciskos, estētiskos, funkcionālos, materiālos, tehniskos, tehnoloģiskos, konstruktīvos, organizatoriskos, socioloģiskos, ekoloģiskos un ekonomiskos aspektus visplašākajā mērogā – no pilsēt būvniecības un teritoriālās plānošanas līdz atsevišķām ēkām un būvēm un to ārējam un iekšējam izveidojumam, labiekārtojumam un aprīkojumam.

Arhitektūras politikas pamatnostādnes (turpmāk – pamatnostādnes) ir vidēja termiņa plānošanas dokuments, kas nosaka valsts arhitektūras politiku turpmākajiem septiņiem gadiem, aptverot laika periodu no 2009.-2015.gadam. Pamatnostādnēs ir ietverti galvenie principi, mērķi, sasniedzamie politikas rezultāti un vēlamie rīcības virzieni to sasniegšanai. Šī dokumenta mērķis ir precizēt arhitektūras lomu un nozīmi ilgtspējīgas valsts attīstībā.

Arhitektūras politikas jautājumi ir aktualizējušies Eiropas Savienības līmenī, kur patlaban tiek izstrādāts dokuments par arhitektūras ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā.

Arhitektūra kā radošās industrijas nozare balstās uz lietderību, ilgtspēju un estētisko skaistumu un tiek radīta mijiedarbojoties mērogam, formām, telpiskām attiecībām, struktūrai, materiālu izvēlei un detalizācijai ar mērķi veidot pilnvērtīgu, harmonisku vidi un cilvēku dzīves telpu. Arhitektūra ir ietilpīgākais un plašākais vizuālo mākslu veids un būtiska ikvienas kultūrvides daļa, un tai piemītošā izteiksmība rada nacionālo un lokālo identitāti. Arhitektūra ir nozare, kas īsteno radošas, estētiskas un tehniskas idejas, izmantojot augsti izglītotu, spējīgu un talantīgu darbaspēku, kā arī jaunās tehnoloģijas. Tā sniedz pakalpojumus, kam ir gan praktiska, gan estētiska, gan komerciāla vērtība. Gan dzīvojamo, gan sabiedrisko un biznesa būvju projektēšana un celšana ir cieši saistīta ar vispārējo ekonomisko izaugsmi jebkurā jomā. Valsts iedzīvotājiem ir tiesības uz labvēlīgu, veselīgu, kvalitatīvu un bagātu kultūrvidi, kas radīta un tiek uzturēta ilgtspējīgai attīstībai. Atbildība par kultūrvides kvalitāti gulstas ne tikai uz ekspertiem, bet attiecas uz ikvienu, jo arhitektūra ir viena no vislabāk redzamajām kultūras izpausmes formām.

Pamatnostādnēs noteiktie rīcības virzieni un prioritārie uzdevumi ir vērsti uz ilgtspējīgu un kvalitatīvu Latvijas arhitektūras vides radīšanu, ievērojot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības un iespējas, kā arī saglabājot un attīstot katras teritorijas dabai un kultūrvidei raksturīgās iezīmes un attīstības potenciālu. Tāpat pamatnostādnēs noteiktie rīcības virzieni un prioritārie uzdevumi ir vērsti uz konkurētspējīgu un kvalitatīvu arhitektūras izglītības attīstīšanu, nacionālā un starptautiskā līmeņa sadarbības attīstību, efektīvu Latvijas arhitektūras pozicionēšanu un atpazīstamības veicināšanu.

Pamatnostādņu projektu izstrādāja Kultūras ministrijas izveidota ekspertu darba grupa.

Latvijas arhitektūras politikas pamatnostādnes tiek veidotas balstoties uz šādos stratēģiskajos un politikas plānošanas dokumentos, plānošanas reģionu attīstības programmās un stratēģijās noteiktajām prioritātēm:

- Latvijas ilgtermiņa ekonomiskā stratēģija (apstiprināta LR Ministru kabinetā 2001.gada 17. jūlija sēdē, protokola Nr. 34);
- Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam (apstiprināts LR Ministru kabinetā 2006.gada 4.jūlijā);
- Nacionālais stratēģiskais ietvardokuments 2007.–2013.gadam (apstiprināts LR Ministru kabinetā 2007. gada 23.oktobrī);

- Ilgtermiņa konceptuālais dokuments „Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā” (apstiprināts Saeimas 2005.gada 26.oktobra sēdē);
- Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes (apstiprinātas ar LR Ministru kabineta 2002.gada 15.augusta rīkojumu Nr.436)
- “Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.-2015.gadam. Nacionālā valsts.” (apstiprinātas ar LR Ministru kabineta 2006.gada 18.aprīļa rīkojumu Nr.264);
- Lisabonas stratēģija, kas nosaka Eiropas Savienības ekonomiskās attīstības virzienus līdz 2010.gadam, kā vienu no uzdevumiem izvirza sociālo kohēziju – nodarbinātību un sociālo iekļaušanos;
- Leipcigas harta par ilgtspējīgām Eiropas pilsētām (pieņemta neformālajā ministru sanāsmē par pilsētu attīstību un teritoriālo kohēziju 2007. gada 24. maijā);
- Eiropas Savienības Padomes 2001. gada 12. februāra rezolūcija par arhitektonisko kvalitāti pilsētas un lauku vidē (2001/C73/04);
- Eiropas ainavu Konvencija (pieņemta Saeimā 2007.gada 29.martā);
- Ļubļanas deklarācija par pilsētu reģenerāciju un klimata izmaiņām (pieņemta 2008.gada 17.jūnijā).

I. Situācijas raksturojums

Arhitektūras esošo situāciju raksturojot, tās svarīgākie faktori grupēti globālajā un nacionālajā līmenī.

Globālajā līmenī

Patlaban dzīvojam laikā, kad viss savstarpēji ir vienots un pilsēta, vieta kur dzīvojam ir vispārējs labums (*common good*) kura jāveido tā, lai tā atbilstu cilvēku vajadzībām. Savukārt, lai pilsēta nepazustu starp daudzām citām, svarīgas ir „atslēgas celtnes”. Pilsētvide, kurā mīt aptuveni 70% pasaules iedzīvotāju, saskaras ar tādiem izaicinājumiem kā demogrāfiskās izmaiņas un pieaugošā urbanizācija, vides problēmas un cīņa pret klimata izmaiņām, sociālās kohēzijas saglabāšana, īpaši ekonomisko un kultūras izmaiņu kontekstā. Atbilde uz šiem izaicinājumiem ir **ilgtspējīga pilsētu attīstība** jeb radoša un integrēta pieeja, kuras ietvaros kultūrai, ekonomikai, sociālajiem un vides jautājumiem ir vienlīdz nozīmīga loma. Ilgtspējīga pilsētu attīstība nozīmē:

- īpašas *uzmanības piešķiršana arhitektūras kvalitātei un dažādībai*, izceļot esošo arhitektūras mantojumu un dabas vai pilsētas ainavas individuālo identitāti;
- darbs projektu vadīšanas jomā, lai sekmētu *esošo ēku izmantošanu un pārveidošanu*, kā arī energoresursu kontroli un piesārņojuma mazināšanu;
- adekvāta reakcija uz iedzīvotāju dzīves veida izmaiņām, īpaši mobilitātes un demogrāfisko izmaiņu jautājumiem, kā arī sociālās kohēzijas un starpkultūru dialoga mērķiem;
- *atbalsts arhitektūras jaunradei* kā ekonomikas un tūrisma veicinošam faktoram pilsētās.

Pasaules tendences arhitektūrā šobrīd fokusējas uz ekoloģiju, ilgtspēju, sociālo iekļaušanos. Projektu iestrādes arvien biežāk koncentrējas uz tādām projekta komponentēm kā dzīves cikla izmaksu analīzi, efektīvāku enerģijas izmantošanu („zaļās” enerģijas pielietošanu), atkritumu apsaimniekošanu un citām komponentēm. Jaunās ēkas kļūst arvien pieejamākas, demokrātiskākas, vērstas uz sociālo iekļaušanos un toleranci. Jēdziens „laba/kvalitatīva arhitektūra” iekļauj gan ēkas arhitektūras kvalitāti, gan publiskās telpas kvalitatīvu plānojumu. Ēkas nozīme vairs neaprobežojas tikai ar ekonomisko vai kulturālo vērtību; ēkas darbojas arī kā simbols un sociāls vēstījums.

Nacionālajā līmenī

Arhitektūras nozare salīdzinājumā ar citām radošajām nozarēm Latvijā šobrīd atrodas netipiskā situācijā. Būvniecības tempi līdz ar ekonomiskās situācijas pasliktināšanos samazinās (skat. 1.att.), tomēr 2008.gada 2.ceturksnī izsniegto būvatļauju skaits ēkām un inženierbūvēm pat palielinājies, salīdzinot ar gada sākumu un 2007.gada nogali. 2008. gada 1. pusgadā būvniecības apjomi salīdzināmajās cenās Latvijā bijuši par 6.6%, bet 2. ceturksnī - par 5.7% lielāki nekā pirms gada.

1.attēls

Uzbūvētās dzīvojamās ēkas pa ceturkšņiem, tūkst. m²				
	1.ceturksnis	2.ceturksnis	3.ceturksnis	4.ceturksnis
2006	135.0	177.1	247.7	252.8
2007	231.1	232.6	347.7	377.0
2008	258.9	235.0

Avots: LR Centrālās statistikas pārvalde

Daudzi projekti netiek realizēti un nodoti ekspluatācijā laikā augsto izmaksu dēļ. Attīstības tempu palēnināšanās ir iespēja pievērst uzmanību nozares attīstības stratēģijai, kas sekmētu investīciju piesaisti.

Latvijā ir 917 sertificēti arhitekti, no kuriem 365 darbojas profesionālajā apvienībā – Latvijas Arhitektu savienība. Valstī reģistrēti ap 300 uzņēmumi, kas piedāvā arhitektūras un projektēšanas pakalpojumus. Augstākā arhitektūras izglītība Latvijā pastāv kopš 1869.gada. RTU Arhitektūras fakultāte māca pēc ES prasībām akreditētas studiju programmas, kuras pēdējo gadu laikā absolvē vidēji 35 jaunu cilvēku. Laika periodā no 2001.gada izglītības jomā „Arhitektūra un būvniecība” ir apstiprināti 29 profesiju standarti. Tomēr jāatzīmē, ka lielākā daļa no spēkā esošajiem profesiju standartiem ir izstrādāti 2001. - 2003.gadam un tādējādi, būtu nepieciešama to atbilstības jaunākajām prasībām izvērtēšana. Nepilnības organizatoriskajā darbībā kavē starpdisciplināras mācību programmas attīstību, kā arī nepietiekamais finansējums neļauj piesaistīt jaunus mācību spēkus un ārvalstu vieslektorus. Augstskolas materiāli tehniskais nodrošinājums ir trūcīgs, turklāt novecojis. Izglītības iespējas Latvijā ārvalstu studentiem nešķiet pievilcīgas; nav izplatītas pieredzes apmaiņas programmas.

Jauno projektēšanas tehnoloģiju attīstības process, kas ļauj elektroniski bez šķēršļiem pārvietot projektus, ir mainījis arhitektu darba raksturu, to lielā mērā internacionalizējot. ES prasība par pakalpojumu brīvo kustību rada situāciju, ka arvien vairāk objektus Latvijā projektē citu valstu arhitekti, bet šāda prakse no Latvijas arhitektu puses citās valstīs nav vērojama.

Arhitektūras un pilsētībūvniecības zinātne ir vāji attīstīta, un arhitektūras prakse to apsteidz. Pietrūkst inovatīvu arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju risinājumu. Teorija un kritika ir šauri vēsturiski profilēta, tajā jūtams jaunu speciālistu trūkums. Nepietiekamas konkurences apstākļos rodas viduvējas kvalitātes arhitektūras risinājumi. Valsts līmenī trūkst datu apkopojuma un analīzes, kā arī ilgtermiņa plānu pietiekama speciālistu skaita izglītošanai un ārvalstu speciālistu piesaistei.

Jau ilgstoši daudzās Latvijas pašvaldībās, kas ir galvenie plānošanas darba veicēji, tiek konstatēts kvalificētu plānotāju deficīts, jo, lai arī ir izstrādāts teritorijas plānotāja profesijas standarts, nav nevienas akadēmiskās vai profesionālās studiju programmas, kurā tā prasības tiktu pilnībā atspoguļotas. Tas rada problēmu profesionāli pilnveidoties tiem speciālistiem, kas apguvuši pilsētplānošanas kursu RTU vai guvuši zināšanas teritoriju plānošanā citās Latvijas augstskolās, piemēram, LU vai LLU, kur pēc Latvijas neatkarības atgūšanas atsevišķās studiju programmās šīs disciplīnas jautājumi ir skarti (ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultātē LU, Lauku inženieru fakultātē LLU). 2006./2007. mācību gadā ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu tika realizēts projekts „Pilsētplānošanas tālākizglītības programmas izstrādāšana un aprobācija RTU”, līdz ar to valstī ir uzsākta tālākizglītības koncepcijas izstrāde, lai veicinātu plānotāju, arhitektu, mākslinieku, dizaineru un citu speciālistu sadarbību un ar laikmetīgo arhitektūru saistīto industriju attīstību.

Latvijas arhitektūras mantojums veido ievērojamu nācijas kultūras identitātes un valsts tēla daļu. Rīgas vēsturiskā centra iekļaušana UNESCO Pasaules kultūras mantojuma sarakstā ir pierādījums Latvijas arhitektūras nozīmīgumam, tomēr vienlaicīgi valstī nav reālu instrumentu, kas sekmētu arhitektūras mantojuma saglabāšanu, attīstīšanu un uzturēšanu. Ja netiks definēti un rasti atbilstoši nosacījumi kvalitatīvas arhitektūras radīšanai, var notikt dabas un kultūrvēsturiskās vides vērtību zaudējumi, valsts un pašvaldības institūcijām zaudējot kontroli pār vides plānošanas procesu un arhitektūras kvalitāti. Tādējādi, lai novērstu kultūrvides degradēšanu un nodrošinātu kvalitatīvas dzīves telpas veidošanu ilgtermiņā, un sakārtotu arhitektūras nozari ir nepieciešams ieviest Arhitektūras kvalitātes likumu.

Rīgas ģeogrāfiskais novietojums Baltijas valstu un Skandināvijas reģiona centrā rada

priekšnoteikumus Rīgas kā reģiona metropoles veidošanai. Pilsētā jūtama kosmopolitisms un eiropeiskums, apvienots ar arhitektoniskām vērtībām, kas izturējušas laika pārbaudes, ir galvenais Latvijas spēks, pozicionējot valsti starptautiskā mērogā. Arhitektu koncentrācija Rīgā veido Rīgu par multikulturālu un multinacionālu reģiona metropoli, kur arhitektūras jomas dinamiski attīstās. Lai celtu vides kvalitāti, ir izveidojusies laba prakse nozīmīgu sabiedrisko ēku radīšanai rīkot starptautiskus skicē projektu konkursus, pieaicinot augstas kvalitātes pazīstamus starptautiskus arhitektūras birojus (Liepājas koncertzāle, Rīgas koncertzāle, Laikmetīgās mākslas muzejs u.c.), tādējādi veicinot konkurences līmeni.

Joprojām normatīvajos aktos nav pietiekami skaidri un visaptveroši noteikti būvniecības procesa dalībnieki, to pienākumi un atbildības. Latvijā esošo tiesisko normu definējums neatbilst nostādnei lielākajā daļā ES dalībvalstu, kur arhitekta profesija ir klasificēta kā brīvā profesija ar tās nozīmībai atbilstošu lomu. Latvijā arhitekts ir tikai būvniecības dalībnieks, tādējādi degradējot viņa lomu un atbildību gan būvniecības procesā, gan sabiedrībā kopumā. Profesionālā organizācija – LAS ir iesaistījusies starptautiskās profesionālās organizācijās UIA un ACE, līdz ar to Latvijai pastāv iespējas pilnveidot arhitektūras nozares tiesisko regulējumu un līdzdarboties arī ES likumdošanas izstrādē. Reģionālajā līmenī LAS piedalās Baltijas valstu profesionālo arhitektu organizāciju savienības BAUA darbā.

Pastāvošajā projektu konkursu sistēmā kvalitatīvas kultūrvides un tajā organiski iekļaujošos objektu radīšana atvirzās otrajā plānā, jo idejas ieguvei noteiktas arhitektūras nozarei nepiemērotas iepirkumu likuma procedūras, kur idejas realizācijā, noteicošās pārsvarā ir projekta izmaksas Iedzīvotāji netiek rosināti aktīvi līdzdarboties apkārtējo vidi ietekmējošu lēmumu pieņemšanā.

II. Problēmas, kuru risināšanai nepieciešams izstrādāt arhitektūras politiku

- normatīvās bāzes trūkums kvalitatīvas arhitektoniskās vides nodrošināšanai;
- nozares koordinētas pārvaldības trūkums (nepietiekama cilvēkresursu kapacitāte reģionos un pašvaldībās);
- nepietiekams sabiedrības izpratnes līmenis par arhitektūras lomu un nozīmi apkārtējās vides ilgtspējīgas attīstīšanas un plānošanas procesos;
- izpratnes trūkums lēmumu pieņēmējos (pašvaldībās, konkursu vērtēšanas žūrijā, būvniecības sektorā) par arhitektūras lomu sabiedrības labklājības un kvalitatīvas dzīves telpas veidošanā;
- nepietiekami precīzs arhitektūras kā starpnozaru disciplīnas pozicionējums ar būvniecību un vides attīstību saistītajos jautājumos - vienlīdz svarīgs gan ekonomiskais, gan sociālais, gan kultūras aspekts;
- nozares izglītības sistēmas neelastība un nepietiekami racionāla izglītības sistēmas organizēšana.
- zinātnes, pētniecības un eksperimentālās arhitektūras jomas atpalcība (panīkums) finansējuma trūkuma dēļ; nepietiekams tehniski inovatīvu risinājumu daudzums.

2007. gada Baltijas Starptautiskā Ekonomikas un Politikas Studiju Centra veiktais pētījums „Radošās industrijas Latvijā” kā nozares lielākās problēmas identificē cilvēkresursu nepietiekamību, nepietiekami efektīvu nozares pārvaldību, attiecības ar pasūtītājiem (īpašniekiem), nepietiekamo likumdošanas bāzi, sadarbību ar pašvaldībām teritoriālajā plānošanā un sabiedriskās attiecības.

III. Arhitektūras politikas pamatprincipi

Arhitektūras politika balstīta sekojošos pamatprincipos:

- **kvalitātes un izcilības princips** - kvalitatīva arhitektūra, kas organiski iekļaujas kultūrvidē un bagātina to, ir viens no nacionālās kultūras un nacionālas valsts balstiem un leņņumiem;
- **ilgtspējīgas attīstības princips** – nosaka tādu sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrētu un līdzsvarotu attīstību, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējas vajadzības, neapdraudot nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas. Tas paredz veidot videi draudzīgu arhitektūru, sekmējot enerģijas un resursu taupību;
- **sadarbības un līdzdalības princips**, kvalitatīvas arhitektūras un kultūrvides veidošanā tiek iesaistītas nevalstiskās organizācijas, sociālie partneri, privātais sektors, centrālā, reģionālā un vietējās pārvaldes līmeņa pārstāvji, kā arī citu publiskās pārvaldes institūciju pārstāvji, ārvalstu institūcijas, kā arī sabiedrība;
- **koordinētības princips**, rīcībpolitikas plānošanā un ieviešanā iesaistītās puses veido savstarpējo sadarbību solidaritātes un partnerības ceļā, uzlabojot to arī reģionu un starptautiskajā līmenī, labāk izmantojot finansiālos, cilvēku un tehniskos resursus;
- **subsidiaritātes princips** - arhitektūras politikas plānošanā tiek izvērtēts, kurš publiskās pārvaldes līmenis ir atbilstošāks konkrēta pasākuma ieviešanā un īstenošanā.

Latvijas arhitektūras vīzija 2015. gadā

- Visā Latvijas teritorijā iedzīvotāju dzīves vide ir vienlīdz sakopta un kvalitatīva. Tai par pamatu kalpo attīstīta sabiedriskā transporta, sociālā un inženierapgādes infrastruktūra. To pilnveido un bagātina intensīvs kultūras vēstures mantojuma atjaunošanas darbs, mūsdienīga un estētiski pievilcīga kultūras infrastruktūra, pārdomāta teritoriālā attīstība, kas pilsētu un lauku kultūrvidē iekļauj jaunu, kvalitatīvu laikmetīgo apbūvi un vides dizainu, harmoniski veidojot tiltu starp pagātnes atstātajām liecībām un mūsu laikmeta jaunradītajām vērtībām. Rīga ir reģiona metropole ar daudzveidīgu, kvalitatīvu un investīciju piesaistei labvēlīgu vidi;

- Latvijas sabiedrībā ir augsts izpratnes līmenis par arhitektūras lomu kvalitatīvas dzīves telpas veidošanā. Latvijas iedzīvotāji aktīvi līdzdarbojas ar plānošanu saistītu jautājumu apspriešanā un lēmumu pieņemšanā;

- Latvijas augstskolās iegūstamā arhitektūras izglītība ir starptautiski konkurētspējīga, atbilstoša darba tirgus prasībām. Iegūtais zināšanu līmenis, radošās idejas, prasmes un kompetence nodrošina Latvijas arhitektu mobilitāti un konkurētspēju Eiropas darba tirgū. Latvijā praktizē daudzi augstu kvalifikāciju ieguvuši ārvalstu eksperti, kas dažādo kultūrvidi un ceļ kvalitatīvas arhitektūras līmeni valstī. Kvalitatīvas arhitektūras jēdziens ir saistīts ar plašāku kontekstu – gan tīri telpisku, gan ainavisku, kultūrvēsturisku un sociāli ekonomisku.

IV. Arhitektūras politikas mērķis un apakšmērķi

Latvijas arhitektūras politikas mērķis ir radīt nepieciešamos nosacījumus augstvērtīgā arhitektūrā balstītas kvalitatīvas dzīves telpas veidošanai un ilgtspējai.

Arhitektūras politikas **apakšmērķi**:

- veicināt arhitektūras kvalitāti, sekmēt arhitektūras standartu pilnveidošanu un būvniecības līmeņa uzlabošanu;
- harmoniski apvienot dabas vērtības, kultūras mantojumu un laikmetīgo arhitektūru kvalitatīvas telpiskās vides veidošanā;
- izveidot kompetencē balstītu un savstarpējā sadarbībā vērstu arhitektūras nozares pārvaldību;
- pilnveidot arhitektūras izglītības kvalitāti, atbalstīt pētījumus arhitektūras, teritorijas plānošanas, pilsētplānošanas, būvniecības tehnoloģiju, būvmateriālu ražošanas, ilgtspējas un dažādu jauninājumu jomās;
- palielināt sabiedrības izpratni par tās atbildību dzīvojamās un sabiedriskās vides veidošanā, popularizējot arhitektūru un sekmējot sabiedrības līdzdalību;
- veicināt Latvijas arhitektūras atpazīstamību un konkurētspēju starptautiskā līmenī.

V. Arhitektūras politikas rezultāti

- izstrādāts un pieņemts Arhitektūras kvalitātes likums;
- izveidota Nacionālā Arhitektūras padome;
- pašvaldībās izveidoti arhitektūras dienesti vai galvenā arhitekta institūcijas;
- izveidotas starpdisciplināras studiju un tālākizglītības programmas;
- Latvija pārstāvēta nozarei nozīmīgos pasākumos;
- VKKF izveidota arhitektūras un dizaina apakšnozare;
- nodrošināta regulāra pilsētplānošanas un arhitektūras procesu, projektu, norišu dokumentēšana, pētniecība un publikāciju izdošana.

VI. Arhitektūras politikas rīcības virzieni

Lai nodrošinātu Latvijas arhitektūras politikas izvirzīto mērķu sasniegšanu un risinātu identificētās problēmas, noteikti šādi rīcības virzieni un prioritārie uzdevumi:

Rīcības virziens	Prioritārie uzdevumi	Iesaistītās institūcijas
<p>1. Normatīvās bāzes izveide arhitektūras kvalitātes sekmēšanai un nepieciešamo mehānismu pilnveide kvalitatīvas kultūrvides plānošanai un veidošanai</p>	<p>1.1. Izstrādāt Arhitektūras kvalitātes likumu.</p> <p>1.2. Pilnveidot arhitektu sertifikācijas sistēmu.</p> <p>1.3. Nacionāli svarīgu ar arhitektūras attīstību un kvalitāti saistītu jautājumu izskatīšanai KM sadarbībā ar EM, RAPLM un IZM izveidot Nacionālo arhitektūras padomi (sk. 2.1.).</p> <p>1.4. Aicināt pašvaldības iekļaut un respektēt arhitektūras kvalitāti sekmējošus principus un pasākumus pilsētu un lauku vides plānošanā, t.sk.</p> <ul style="list-style-type: none"> - rosināt pašvaldības veidot arhitektūras dienestus vai galvenā arhitekta institūciju pašvaldībā; - pilnveidot projektu sabiedriskās apspriešanas mehānismu, ikvienam iedzīvotājam nodrošinot iespējas piedalīties lēmumu pieņemšanā, kas skar viņa dzīves vides kvalitāti (sk.3.3.); - arhitektūras kvalitātes veicināšanai rosināt pasūtītājus organizēt arhitektūras ideju konkursus. 	<p>KM, EM, RAPLM, LAS, VKPAI, IZM, pašvaldības</p>
<p>2. Kvalitatīvas telpiskās vides veidošana, harmoniski apvienojot dabas vērtības, kultūras mantojumu un laikmetīgo arhitektūru</p>	<p>2.1. KM sadarbībā ar EM, RAPLM un IZM dibināt Nacionālo arhitektūras padomi (sk.1.3.) kā konsultatīvu un sadarbību veicinošu institūciju.</p> <p>2.2. Nodrošināt papildu izglītības iespējas pilsētplānošanā, arhitektūras vēsturē, teorijā.</p> <p>2.3. Arhitektūras kvalitātes likumā iekļaut normu – pilsētvides nodeva, kas paredz būves izmaksas noteiktu procentu mērķtiecīgi novirzīt pašas būves un ap to esošās publiskās ārtelpas kvalitātes un izteiksmības uzlabošanai.</p>	<p>KM, EM, RAPLM, IZM, RTU, LAS</p>

	<p>2.4. Līdzdarboties iesaistīto institūciju savstarpējas koordinācijas uzlabošanā telpiskās plānošanas procesā un telpiskās plānošanas nodrošināšanā ar nepieciešamajiem instrumentiem, kas orientēti uz Latvijas ilgtspējas attīstību.</p> <p>2.5. Uzlabot radošu sadarbību starp radniecīgu jomu pārstāvjiem – arhitektiem, pilsētplānotājiem, ainavu arhitektiem, māksliniekiem, dizaineriem, t.sk. sadarbībā ar IZM veidot starpdisciplināras studiju un tālākizglītības programmas kvalificētu profesionāļu sagatavošanai (sk. 4.2.).</p>	
<p>3. Sabiedrības izpratnes un līdzdalības sekmēšana kvalitatīvas dzīves telpas veidošanā</p>	<p>3.1. Sadarbojoties valsts un privātajam sektoram, un profesionālajām radošajām organizācijām, nodrošināt daudzveidīgus arhitektūras popularizēšanas pasākumus.</p> <p>3.2. Nodrošināt kvalitatīvas informācijas pieejamību, organizēt seminārus, lekcijas un diskusijas, kas skaidro arhitektūras nozīmību un celtu sabiedrības izpratni par arhitektūru un nodrošinātu informācijas apmaiņu starp sabiedrību un arhitektiem, t.sk. attīstīt arhitektūras un pilsētībūvniecības izglītības, zinātnes, informācijas un atbalsta centrus.</p> <p>3.3. Pilnveidot projektu sabiedriskās apspriešanas mehānismus, ikvienam iedzīvotājam nodrošinot iespējas piedalīties lēmumu pieņemšanā, kas skar viņa dzīves vides kvalitāti (sk. 1.4.).</p> <p>3.4. Nodrošināt sistemātisku pilsētplānošanas un arhitektūras procesu, projektu, norišu dokumentēšanu, pētniecību un publikāciju izdošanu.</p>	<p>KM, VKPAI, LAS, LAM, RPAB, RD, RAPLM, MVP, VKKF, pašvaldības</p>
<p>4. Arhitektūras izglītības kvalitātes uzlabošana, atbalsts pētniecībai, inovācijām un eksperimentālās arhitektūras projektu attīstībai</p>	<p>4.1. KM veikt pētījumu par izglītības kvalitāti un, balstoties uz pētījuma rezultātiem, izstrādāt ieteikumus tās samērošanai ar ES prasībām un standartiem.</p> <p>4.2. Izveidot starpdisciplināras studiju un tālākizglītības programmas kvalificētu profesionāļu sagatavošanai (sk. 2.5.), t.sk.</p>	<p>KM, IZM, RTU, LAS, LZA</p>

	<p>- sadarbībā ar IZM pilnveidot arhitektu apmācības programmas, balstoties uz attīstīto valstu arhitektu apmācības programmām.</p> <p>4.3. Attīstīt arhitektūras un plānošanas teoriju un zinātni.</p> <p>4.4. RTU veidot divpusējus un daudzpusējus sadarbības līgumus un programmas starptautiskas pieredzes iegūšanai.</p> <p>4.5. Sadarbībā ar LZA paplašināt radošo eksperimentu un inovāciju pielietojumu un sekmēt nākotnes tehnoloģiju savlaicīgu apgūšanu un izmantošanu.</p>	
<p>5. Koordinēta arhitektūras nozares pārvaldības modeļa izveide, nodrošinot tā sasaisti ar teritoriālās plānošanas un būvprojektēšanas procesu pārvaldību</p>	<p>5.1. Izstrādāt ieteikumus sadarbības īstenošanai arhitektūras nozares pārvaldības modeļa pilnveidošanai.</p> <p>5.2. Uzlabot teritoriju plānošanas un būvprojektēšanas procesu savstarpējo saistību.</p> <p>5.3. Nodrošināt plānošanas sistēmas sakārtošanu, attīstības prasībām atbilstoši sabiedrības iesaistei plānošanas procesā t.sk. - nodrošināt projektu kvalitatīvu publisko apspriešanu, prioritāri agrākās projektēšanas stadijās ar nepieciešamajām risinājumu alternatīvām.</p> <p>5.4. Pārņemt Latvijai atbilstīgu ES valstu pieredzi un harmonizēt ar Latvijas likumdošanu, uzturot nacionālās intereses.</p>	<p>KM, LAS, VKPAI, RAPLM</p>
<p>6. Latvijas arhitektūras atpazīstamības un konkurētspējas veicināšana</p>	<p>6.1. Līdzdarboties un pārstāvēt Latvijas intereses starptautiskās organizācijās, t.sk. UIA, BAUA, ACE.</p> <p>6.2. KM un ĀM ietvert valstiski nozīmīgo pasākumu plānā un nodrošināt Latvijas līdzdalību arhitektūras nozarei nozīmīgos pasākumos, t.sk. Venēcijas arhitektūras biennālē, UIA gadskārtējos kongresos.</p> <p>6.3. KM izstrādāt priekšlikumus arhitektūras un dizaina apakšnozares izveidei VKKF.</p>	<p>KM, LAS, VKKF, LI, ĀM, RD</p>

	<p>6.4. KM un LAS nodrošināt informāciju par starptautiskiem ideju konkursiem, lai veicinātu Latvijas arhitektūras eksportu.</p> <p>6.5. LI veidot Latvijas arhitektūras kā starptautiski atvērtas, kvalitatīvas un investīcijām labvēlīgas nozares tēlu.</p>	
--	---	--

VII. Ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem

Arhitektūras politikas pamatnostādņu īstenošanai plānotie finanšu avoti ir valsts un pašvaldību budžets, starptautiskais finansējums, t.sk. ES struktūrfondi, kā arī privātais kapitāls, kas piesaistāms, veiksmīgi attīstot publiskās un privātās partnerattiecības un kultūras sponsorēšanas stratēģijas.

Arhitektūras politikas pamatnostādnes tiek īstenotas esošo līdzekļu ietvaros.

VIII. Pārskata sniegšanas un novērtēšanas kārtība

1) Kultūras ministrija sagatavo un noteiktā kārtībā iesniedz Ministru kabinetā šādus informatīvos ziņojumus par pamatnostādņu izpildi un novērtējumu:

1.1. informatīvo starpziņojumu – līdz 2012. gada 1. martam;

1.2. gala informatīvo ziņojumu – līdz 2016. gada 1. martam.

2) 2016. gadā – līdz 1. martam Kultūras ministrija, balstoties uz *ex-post* novērtējumu, pamatnostādnes aktualizē vai precizē, pievienojot rīcības plānu nākamajiem septiņiem gadiem.